

Varför är privatiserade folkbibliotek en så dålig idé? – BiS samlade argument mot bibliotek på entreprenad

Folkbiblioteken styrs av Bibliotekslagen. I den fastslås bland annat att biblioteksverksamheten ska nå alla, att en biblioteksplan ska finnas, vilka befolkningsgrupper som ska prioriteras och att biblioteken ska samverka. Följande punkter bygger i första hand på Bibliotekslagens krav men det finns ytterligare argument som talar emot bibliotek på entreprenad.

- Biblioteksverksamhet är utöver Bibliotekslagen till betydande delar oreglerad. För biblioteksverksamheten finns inga tillsynsmyndigheter och den är i jämförelse med exempelvis skol- och sjukvården en mindre reglerad offentlig verksamhet. Dåliga avtal kan få stora konsekvenser och urholka de delar av bibliotekens verksamhet som de har ansvarat för av tradition och som är väl förankrade hos användarna.
- Insynen och transparensen minskar när bibliotek övergår i privat drift. Detta är extra angeläget då verksamhet arbetar med informationsförmedling och kunskapsbyggande.
- De privata utförarna vill i allmänhet ha längre avtal än ett år. Det innebär att i lägen då besparingar anses nödvändiga kommer dessa att ensidigt drabba de kommunalt drivna biblioteken, alt. annan kommunal verksamhet.
- Biblioteksverksamhet är svår att utvärdera. Det finns inga vedertagna kvalitetskriterier som kan användas. Kvalitativ biblioteksverksamhet går inte att avläsa i kvantitativa mått och därför är den svår att kravställa/utvärdera vid upphandling. Att ensidigt fokusera på exempelvis lån och öppetimmor kan stå i direkt motsättning till de prioriteringar Bibliotekslagen kräver.
- Inget skydd för visselblåsare finns på upphandlade bibliotek eftersom privatanställda på bibliotek inte omfattas av meddelarskydd.
- En privatisering leder till mindre samverkan. De offentliga biblioteken bildar ett nätverk som de med andra driftsformer ställer sig utanför. Det finns ingen skyldighet för bibliotek drivna på entreprenad att samverka med de offentligt drivna. Kommunal, regional och nationell samverkan mellan bibliotek kommer luckras upp om de ersätts av bibliotek i konkurrens. Fjärrlån försvåras.
- I de länder som har fler bibliotek på entreprenad kan man se att den professionella kompetensen ofta blir lidande på bibliotek på entreprenad. Det påverkar kvaliteten och den långsiktiga utvecklingen av verksamheten negativt.
- Bibliotekslagen ställer krav på att kommunen ska ha en biblioteksplan. Hur bedrivs arbetet med en biblioteksplan om deltagande parter är konkurrerande företag och inte kommunala tjänstemän eller båda delarna?
- Erfarenheterna talar emot det. Nacka kommun genomförde en dyr och tidskrävande upphandling av sin folkbiblioteksverksamhet. Resultatet? Kommunens egna utredare menar, att de folkbibliotek som upphandlats varken kunde visa på de innovationer som man hade hoppats på eller levererade en verksamhet som kunde anses vara av högre kvalitet än innan. Trots det har Nackas blåa styre fortsatt med sin politik och privatiserat ännu fler av sina folkbibliotek. Linköping och Hällefors har gått i motsatt riktning och sagt upp de avtal, som de har haft. I utvärderingen i Hällefors anfördes bland annat att önskad förnyelse hade uteblivit.

- Det finns inte heller någon ”marknad” med konkurrerande företag inom biblioteksområdet. Det är redan problem med företag som dominerar helt inom olika tjänster.

Med hänsyn till dessa argument kan man undra vilka problem som egentligen ska lösas med en privatisering? Vad gör att man tror att en förändring av driftform i sig skulle kunna medföra positiv förändring? Viljan till att lägga ut bibliotek på entreprenad tycks vara ideologisk mer än något annat.

Slutligen vill vi framhålla att bibliotek på entreprenad är en del av en större samhällsfråga. De redan genomförda privatiseringarna av skolan och vården har lett till många problem och är väldigt ifrågasatta. Mindre jämlikhet och likvärdighet är ett exempel, problem med att ett företag läggs ner/drar sig ur är ett annat. Det går inte att komma ifrån att företagets vinstjakt urholkar resurserna i och tilliten till den generella välfärden. När vinstdrivande företag inom vården och skolektorn plockar ut stora vinster ur våra skattemedel är det många som med rätta reagerar. Varför vill man göra samma med bibliotek?

American Libraries Association (ALA) tar avstånd från bibliotek på entreprenad bland annat med motiveringen att man vill ha full insyn och att folkbiblioteken inte ska drivas av vinst. Vi kräver att Svensk biblioteksforening, i likhet med ALA, ska ta avstånd från bibliotek på entreprenad.

2021-04-12

Styrelsen för Bibliotek i Samhälle

foreningenbis.com

foreningenbis@gmail.com

Kontaktperson Lena Lundgren

lena.a.lundgren@gmail.com